

İlm-i nefis ve modern psikoloji diyalogları

İbn Haldun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Recep Şentürk ve İbn Haldun Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Medaim Yanık altı hafta boyunca oldukça ilgi çekici ve sıra dışı bir diyaloga imza attı. “İlm-i Nefs ve Modern Psikoloji Diyalogu” başlığıyla izleyicisiyle buluşan program, insanın Allah’ı tanimasındaki sırrın, kendini tanimasından geçtiğini konu ediniyor.

İslam medeniyetine aidiyet duyan, farklı branşlara mensup iki akademisyenin hakikat arayışı sonucunda ortaya çıkan bu diyalog, ilm-i nefis ve modern psikolojinin birbirinden haberdar olması gerektiğini belirtirken, aynı zamanda kendi içinde çeşitlilik gösteren bu iki farklı yaklaşımın baskın paradigmasını da zihinlere sunuyor.

“İlm-i nefis; psikolojinin alternatifi değil, tamamlayıcısıdır”

İbn Haldun Üniversitesi tarafından düzenlenen diyalogda Prof. Şentürk ve Prof. Yanık, insan ontolojisi ve psikolojisini İslami ilimler ile modern psikoloji perspektifinden ele aldı.

Prof. Şentürk; ilm-i nefsin psikolojinin alternatifi değil, tamamlayıcısı olduğunu belirterek, psikolojinin ampirik olarak ispatlanmış bulgularını kabul ettiğini söyledi. “Pozitivizmi reddediyoruz, ancak insana dair her şeyin deneyle ve gözlemlerle izah edilebileceği yaklaşımını da kabul ediyoruz.” diyen Prof. Şentürk, pozitivist metodolojinin bilgi sağlayabileceği perspektifin gözlem ve deney alanıyla sınırlı olduğunu ama insanın çok katmanlı bir varlık olduğunu kaydetti. “İnsanın duygularını, düşüncelerini biyolojiye indirgersek hür iradeyi devre dışı bırakmış oluruz.” diye konuşan Prof. Şentürk, “Pozitivizm, sınırlarının farkında olmalı ve ilm-i nefsten yararlanmalı.” dedi.

Prof. Yanık ise, modern psikolojinin bazı zayıf yanlarının yanı sıra güçlü tarafları olduğunu da belirterek, “Esasında basit bir şeyle karşı karşıya değiliz, fakat problem şu ki, çözmeye çalıştığımız şeyin yani insanın doğası çok sert ve çok ağır. O yüzden mesafe kat etmiş durumdayız ama son noktaya ulaşabildiğimizi söyleyemem.” diye konuştu. Modern psikoloji ve psikiyatrinin etki alanının bazı durumlarda sınırlı kaldığının altını çizen Prof. Yanık, buna örnek olarak mo-

dern psikolojinin bir insanın nasıl daha anlamlı bir hayat sürebileceği sorusunu cevaplamada yetersiz kalabileceğini gösterdi.

Aşk bir hastalık mıdır?

Prof. Yanık, modern psikolojinin resmî görüşüne göre duygunun, sevginin ve korkunun kökeninin beyinde olduğunu söyledi. Prof. Yanık, “Aslında modern psikoloji, beyni sadece rasyonel düşüncenin merkezi olarak görmüyor. Duyguları da beynin içinde var olan bir şey olarak görüyor. Bu yüzden diyelim ki âşık olmuş birinin beyninin değiştiğini görüyoruz.” şeklinde konuştu.

Prof. Şentürk ise aşkın, insanın biyolojisini etkileyen çok ağır bir ruh hâli olduğunu ve geleneksel ilm-i nefis anlayışında hastalık olarak kabul edildiğini söyledi. Aşkın II. Dünya Savaşı sonrası Hollywood tarafından yüceltiltiğini ve kutsandığını belirten Prof. Şentürk, “Hollywood tarafından kutsanan aşka bizim geleneğimizde aşk-ı hımârî yani biyolojik aşk, cinsel aşk deniliyor ve bunun da psikolojik bir hastalık olduğu kabul ediliyor. Onun yerine eşref-i mahlûk olan insanı, Allah’ın yeryüzündeki halifesi olarak gören ve vazifelerini yerine getireceği, akli devre dışı bırakmayan, cinsellik peşinde koşmıyan, hayvanlarla aynı seviyeye indirmeyen daha üst bir aşk anlayışı ön görülüyor. Hem insana hem de Allah’a karşı böyle bir aşk anlayışının varlığı sağlıklı kabul ediliyor.” diye konuştu.

“İnsandaki temel çatışma nefis, akıl ve kalp arasındadır”

İlm-i Nefs ve Modern Psikoloji Diyalogda, “Nefsin Mertebeleri ile Akıl ve Duygu İlişkisi” de masaya yatırıldı. İlm-i nefse göre insandaki temel çatışmanın insanın nefsiyle, akli ve kalbi arasında olduğunu be-

lirten Prof. Şentürk, “İslam medeniyetinde insan, çok katmanlı bir varlık olarak algılanıyor. Bedeni ve bilinci var. Bilincin üzerinde de ruh ve kalp veya nefis olarak isimlendirdiğimiz üçüncü bir katman daha söz konusu. Bu üçüncü katman da kendi içinde değişimlere uğruyor, onun da mertebeleri var. Dolayısıyla modern psikoloji anlayışına göre çok daha dinamik bir insan sureti ortaya çıkmış oluyor.” dedi. Prof. Medaim Yanık ise akıl veya duygunun, psikolojinin zihin çalışmasındaki en temel meselelerden biri olduğunu vurguladı. Prof. Yanık, “Psikolojide şu an odak meselelerden birisi duygu. İnsan zihni çok katmanlı değil ama aynı zamanda basit bir yapısı da yok.” diye konuştu.

“Mutluluk: Arzuların tatmini mi terbiyesi mi?”

Prof. Dr. Recep Şentürk, “Mutluluğun nasıl olması gerektiği konusunda bir muğlaklık yok. Dünyanın en mutlu insanı Hz. Muhammed’dir (s.a.v.) ve Hz. Muhammed (s.a.v.) mutluluğun ne olması gerektiğinin somut modelini ortaya koymuştur. Bu noktada, modern mutluluk anlayışıyla, Peygamberimizin temsil ettiği ve toplumsal olarak da somut bir şekilde ortaya koyduğu anlayışın çok farklı olduğunu görmüş oluyoruz. İlm-i nefsin amacı, insanları mutlu etmekti diyebiliriz.” ifadelerini kullandı.

Prof. Dr. Medaim Yanık ise, uhrevi bir şey yaşamının mutluluğu arttırdığını, bu durumu modern psikolojinin de kabul ettiğini belirtti. Prof. Yanık, “Mutluluğun insan için önemli bir gösterge olduğu kanaatindeyim. Mutluluğu ve mutluluğun içerdiği anlamları konuşmayı seven biriyim. Modern psikoloji manevi bir şey yaşamının, mutluluğu arttırdığını kabul ediyor. Modern psikoloji dürtülerin kontrolü konusunda ilm-i nefsten çok farklı değil.” şeklinde konuştu.